

Motion

1983/84:2829

Martin Olsson

Fortsatt vattenkraftsutbyggnad (prop. 1983/84:160)

Även om det inte anges i regeringens proposition 1983/84:160 om fortsatt vattenkraftsutbyggnad kommer ett genomförande av regeringens förslag att innebära ytterligare allvarliga ingrepp i renskötselområdet och därmed ytterligare begränsningar av förutsättningarna för renskötseln.

Samernas ställning som ursprunglig etnisk minoritet i vårt land och möjligheterna för denna minoritets framtid är beroende av förutsättningarna för utövandet av de samiska näringarna, främst renskötseln. Man kan därför vid ställningstagande till fortsatt vattenkraftsutbyggnad inom renskötselområdet inte bortse från dess följder för rennäringen och därmed den samiska kulturens framtid.

I syfte att utreda möjligheterna att stärka samernas rättsliga ställning tillsattes våren 1983 en särskild kommitté, samerättsutredningen. I dess direktiv (utfärdade 1982-09-02) framhålls att kommitténs huvuduppgift bl. a. skall vara att "utreda möjligheterna att stärka samernas rättsliga ställning i frågor som rör rennäringen".

Både i nämnda direktiv och i tilläggsdirektiven (1983-02-03) framhålls att rennäringen är en ursprunglig samisk näring, som är av avgörande betydelse för att den samiska kulturen och den samiska befolkningen särart skall kunna bibehållas. Det påpekas att frågor om ändrad markanvändning inom områden där renskötsel bedrivs är av stor betydelse vad avser skyddet för rennäringen.

Eftersom ett genomförande av regeringens planer för utbyggnad av vattenkraften kommer att få negativa följder för rennäringen finns anledning att erinra om samerättsutredningens uppgifter.

I direktiven anförs bl. a.

En väsentlig uppgift för kommittén bör vara att undersöka i vilken utsträckning rennäringens intressen har fått träda tillbaka för andra samhällsintressen vid markanvändning av olika slag och i vilken utsträckning hänsyn har tagits till den samlade effekten för rennäringen av olika exploateringar. Hur utfaller med andra ord intresseavvägningen mellan å ena sidan rennäringens intressen och å andra sidan andra samhällsintressen?

Avsikten är att kommittén skall göra en översiktlig genomgång av sådana beslut i markanvändningsfrågor som är av särskild betydelse för rennäringen.

Mot bakgrund av sin undersökning bör kommittén överväga om det finns behov av att stärka skyddet för rennäringen och i så fall i vilken utsträckning en förstärkning kan ske. Om kommittén kommer till slutsatsen att skyddet för rennäringen bör utvidgas, bör kommittén föreslå nödvändiga författningsändringar.

Samerättsutredningens arbete — som är mycket omfattande — torde komma att pågå minst ett par år framåt.

Det finns även anledning att erinra om att Svenska samernas riksförbund (SSR) i december 1982 gjorde en framställning till regeringen om genomförande av en utredning av konsekvenserna beträffande energiutvinning inom renskötseområdet. Regeringen har senare uppdragit åt samerättsutredningen att göra en sådan konsekvensutredning. Därvid skall kartläggas och bedömas de konsekvenser för renskötseln som olika former av fortsatt utveckling av energiutvinning, bl. a. utbyggnad av vattenkraften, kan få.

Det kan starkt ifrågasättas om det är tillräckligt motiverat att riksdagen nu — utan att avvakta denna konsekvensutredning och samerättsutredningens arbete över huvud taget — skall ta ställning till regeringens utbyggnadsplan vad gäller älvsträckor inom renskötseområdet.

Från samisk synpunkt har framförts att den allvarligaste invändningen mot propositionen är att det i denna framförs förslag, som helt förbigår frågan om konsekvenserna för de samiska näringarna av såväl energiutvinning i stort som särskilt beträffande fortsatt vattenkraftsutbyggnad. I inte något fall redovisas enligt SSR en antydan till förslag om hur fortsatt renskötsel skall kunna bedrivas i områden som påverkas av redovisade utbyggnadsförslag. Hänsynen till och respekten för de samiska näringarna kan därför inte sägas ha vägts in i bedömningarna.

Det kan tilläggas att det är anmärkningsvärt om man jämför med förslaget i departementspromemorian Bo 1984:3 angående lagstiftning gällande naturresurshushållning enligt vilken rennäringen i vissa fall skall betraktas som ett "nationellt intresse".

Om riksdagen trots det nämnda pågående utredningsarbetet tar ställning till regeringens förslag till fortsatt utbyggnad av vattenkraften under tioårsperioden 1984—1993, är det enligt min mening synnerligen viktigt att riksdagen gör ett uttalande om vikten av att, vid den intresseavvägning som sker innan beslut fattas om ett enskilt projekt, särskild hänsyn måste tas till samiska intressen.

Det är även angeläget att riksdagen gör ett uttalande att inga ur renskötselsynpunkt kontroversiella projekt skall tillåtas förrän konsekvensutredningen angående energiutvinning redovisats och förrän statsmakterna tagit ställning med anledning av samerättsutredningens övriga arbete och förslag.

Att innan samerättsutredningens arbete redovisats och lett till beslut tillåta exempelvis utbyggnader som senare med anledning av utredningsarbetet kan komma att bedömas som otillåtna vore inkonsekvent. Det får inte bli så att samhället först tillåter utbyggnadsprojekt och sedan — när en mer allsidig bedömning föreligger — finner att områdena borde ha bevarats.

De av mig här föreslagna riksdagsuttalandena skulle säkerligen även

vara värdefulla för att öka förståelsen mellan dem som har olika intressen vad gäller bl. a. markfrågor inom renskötselområdet, liksom det skulle vara positivt över huvud taget ur samepolitisk synpunkt.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar uttala sig för att vid ställningstagande till fortsatt utbyggnad av vattenkraften särskild hänsyn skall tas till samernas och rennäringens intressen,
2. att riksdagen beslutar uttala sig för att slutliga ställningstaganden till ur renskötselsynpunkt kontroversiella projekt bör uppskjutas i avvaktan på resultatet av samerättsutredningens arbete.

Stockholm den 13 april 1984

MARTIN OLSSON (c)

